

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТА МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Стаття присвячена висвітленню та обґрунтуванню педагогічних умов і методів формування емоційної стійкості дітей дошкільного віку в процесі музичних занять. Розкрито, що музика сприяє розвитку емоційної складової та є одним із наймогутніших засобів становлення особистості, тому формування індивідуальних якостей дошкільників, зокрема емоційної стійкості дітей, відбувається ефективно в процесі музичних занять. У статті встановлено вплив педагогічних умов та методів на перебіг навчально-пізнавального процесу, результатом якого є успішна реалізація активної практичної діяльності. Доведено, що комплексні музичні заняття, розроблені з урахуванням педагогічних умов та методів, максимально сприятимуть пробудженню індивідуальної творчості, гармонізації психоемоційної сфери та формуванню емоційної стійкості дошкільників.

Мета роботи полягає в окресленні та обґрунтуванні педагогічних умов та методів формування емоційної стійкості у дошкільників у процесі музичних занять.

Використана методологія гуманістичного, антропологічного та системного підходів.

Наукова новизна полягає у визначенні сутності емоційної стійкості дошкільників як складної інтегративної якості особистості, що забезпечує можливість витримувати стан невизначеності в складних емоційно напружених умовах та здійснювати продуктивну діяльність. Вперше розроблено і запропоновано педагогічні умови та методи формування емоційної стійкості дошкільників у процесі музичних занять.

Висновки. Педагогічні умови та методи формування емоційної стійкості дошкільників у процесі музичних занять є важливою складовою гармонізації психоемоційної сфери дитини. Доведено, що такі педагогічні умови, як: забезпечення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу; впровадження педагогічних ситуацій позитивного емоційного співпереживання мистецьких образів у процесі музичних занять; застосування сучасних педагогічних технологій мистецького навчання (ігрових, асоціативних, сугестивних та ін.) сприяють вдосконаленню індивідуальних особливостей, розкриттю творчого потенціалу та формуванню емоційної стійкості дітей дошкільного віку в процесі музичних занять.

Ключові слова: емоційна стійкість, дошкільники, педагогічні умови та методи.

Постановка проблеми. Сьогодні емоційна стійкість є однією з найважливіших якостей особистості, яка впливає на успішність її діяльності у складних стресогенних умовах. Руїнації мирного життя в Україні російськими військами спричинили нервові розлади у багатьох дітей, що посилює необхідність вивчення сучасних особливостей та шляхів формування емоційної стійкості особистості.

Зазначимо, що багатьма дослідниками [13; 1; 9] сьогодні фіксується підвищена нервовість у дітей, агресивність, якісні зміни в міжособистісних відносинах. Між тим, високий рівень емоційної стійкості забезпечує позитивний результат спілкування, взаємодію дітей з однолітками та дорослими, сприяє якісному засвоєнню знань, формуванню вмінь та ефективному розвитку дошкільників, а в подальшому, підвищенню стабільності суспільства в цілому. На переконання вчених, «емоційна стабільність є важливим аспектом життя людини» [14, 284], оскільки емоційно стійка дитина почувається більш самостійною, впевненою, спокійно сприймає негаразди, гармонійно розвивається, вбираючи повноту і радість життя.

Розглядаючи емоційну стійкість як складну інтегративну якість особистості, що забезпечує можливість витримувати стан невизначеності в складних емоційно напружених умовах та здійснювати продуктивну діяльність, вважаємо вкрай необхідним формувати означену якість з раннього віку, в процесі життєдіяльності дитини та набуття нею різноманітного досвіду, зокрема у процесі спілкування з мистецтвом. При цьому, у нашому дослідженні надаємо особливу увагу визначенню оптимальних педагогічних умов та методів, що забезпечують ефективність формування емоційної стійкості у дошкільників у процесі музичних занять.

Мета статті полягає в окресленні та обґрунтуванні педагогічних умов та методів формування емоційної стійкості у дошкільників у процесі музичних занять.

Використана **методологія** гуманістичного, антропологічного та системного підходів.

Аналіз досліджень та публікацій з окресленої проблеми. На сьогодні доведено численними науковими дослідженнями (У. Дутчак, Т. Крижанівська, С. Науменко, Г. Шевченко та ін.), що формування особистісних якостей дошкільників, зокрема емоційної стійкості дітей, відбувається ефективно в процесі музичних занять, оскільки музика сприяє розвитку емоційної складової та є одним із наймогутніших засобів розвитку особистості. На думку Г. Шевченко «специфічність музичного виховання в тому, що воно формує розуміння краси, витонченість, загостреність світосприйняття, духовні потреби, емоційно-естетичне відношення до дійсності та мистецтва, розвиває творчі здібності» [12, 22].

У педагогічній літературі неодноразово наголошується, що музика безпосередньо впливає на чуттєву сферу особистості, оскільки в основі сприймання музичного матеріалу лежать асоціації, емоції, почуття [4, 12-20]. Саме такі властивості музики уможливають її використання в якості інструменту для розширення кола доступних емоційних переживань дітей. Відсутність реальних зорових факторів у музиці, безпосередньо пов'язаних з художнім змістом, лише підсилює її емоційно-чуттєвий вплив. Так, доступність і наявність потужного розвивального потенціалу музики, завдяки її емоційній складовій, підкреслює С. Науменко: «Переживання та розуміння музики забезпечується емоційним розумом, який є первинним у психічній організації людини» [6; 8]. Вплив музики на формування особистості відображений у широкому спектрі наукових праць (У. Дутчак, Т. Крижанівська, Л. Паньків, Г. Побережна, О. Рудницька, Т. Строгаль, О. Хижна та ін.).

Результати дослідження. Визначення педагогічних умов ефективності музичного навчання знаходимо у працях багатьох дослідників (А. Козир, О. Мельниченко, Є. Проворова, Р. Савченко, С. Науменко та ін.). Проте, сучасні науковці в своїх роботах найчастіше керуються визначенням педагогічних умов, яке запропонувала Г. Падалка. Педагог наголошує на важливості створення позитивної атмосфери навчання, активного впровадження практичної діяльності, а педагогічні умови визначає як «цілеспрямовано створені використовувані обставини мистецького навчання, що забезпечують можливість досягнення його результативності» [7; 160]. Отже, розглядаючи педагогічні умови формування емоційної стійкості дошкільників в процесі музичних занять, ми також враховуємо фактори стимулювання творчої діяльності, які складаються з особливостей організації навчального процесу та можливостей педагогічного впливу.

Спираючись на такі позиції, педагогічними умовами формування емоційної стійкості дошкільників в процесі музичних занять вважаємо:

- забезпечення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу;
- впровадження педагогічних ситуацій позитивного емоційного співпереживання мистецьких образів у процесі музичних занять;
- використання сучасних педагогічних технологій мистецького навчання (ігрових, асоціативних, сугестивних та ін.).

Вищезазначені педагогічні умови, звісно, доцільно впроваджувати з огляду на особливості соціального середовища та з урахуванням вікових, психо-фізіологічних, а також індивідуальних особливостей розвитку особистості дошкільника.

Так, педагогічна умова забезпечення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу передбачає активізацію пізнавальних процесів, виховання навичок міжособистісної комунікації та прагнення до саморозвитку. Науковці (Г. Ващенко, С. Русова, В. Сухомлинський) зазначають, що саме конструктивна взаємодія педагога та дітей є найбільш гуманістично спрямованим способом організації навчально-виховного процесу, в результаті якого відбувається взаємне збагачення інтелектуальної, емоційної та діяльнісної сфер його учасників. Таку взаємодію ми розглядаємо як ключову умову набуття позитивного соціального досвіду дітей дошкільного віку і, як наслідок, створення передумов формування емоційної стійкості дітей. У процесі впровадження даної педагогічної умови діти беруть активну участь в загальному творчому процесі музичних занять, використовуючи всі можливості взаємодії, та, за наявності належної мотивації з боку педагога, створюють нові шляхи для власної самореалізації.

Визначаємо такі ознаки конструктивної взаємодії:

- гуманістичний стиль стосунків (довіра, доброта, взаємодопомога, самостійність);
- активна міжособистісна комунікація;
- намагання досягти позитивних результатів спільної діяльності;

- взаємозв'язок видів діяльності всіх учасників;
- чіткий розподіл функцій, прав та обов'язків;
- узгодженість дій та низький рівень конфліктності;
- планомірність діяльності.

Необхідними методами забезпечення умови конструктивної взаємодії учасників музично-виховного процесу є заохочення та мотивація, спонукання до ініціативності, до творчої діяльності. Спільне визнання успіхів сприяє підвищенню впевненості дошкільників та активізації їх участі в процесі музичних занять. Задля таких результатів важливо збагачувати зміст завдань особистісно-орієнтованим матеріалом, ставитись до дитини як до особистості, задовольняти її потреби в спілкуванні з учителем під час заняття; стимулювати пізнавальний інтерес; формувати у дитини адекватну самооцінку.

Суттєвий вплив на ефективність конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу має метод спільної діяльності дорослих та дітей. Під спільною діяльністю розуміємо організацію дорослими діяльності дітей для виконання загального завдання, загальної справи. Спільна діяльність виховує навички сумісної роботи, об'єднує, привчає дітей до відповідальності кожного з них і колективу в цілому за доручену справу, розвиває ініціативність, творчість, а також впевненість дитини в собі та у своїх силах, і як наслідок – сприяє формуванню емоційної стійкості дошкільників.

Одним з найефективніших та природних методів конструктивної взаємодії є комунікативний метод. У дошкільному періоді одночасно з активним розвитком мовлення відбувається соціалізація дитини, що призводить до необхідності розвитку міжособистісної комунікації як з однолітками, так і з дорослими. У процесі музичних занять встановлення та розвиток міжособистісних стосунків є важливим кроком до пізнання навколишнього світу. Спілкування дошкільників з дорослими є запорукою розвитку впевненості дітей, стабільного психо-емоційного здоров'я.

Успішним поєднанням методів заохочення, спільної діяльності, комунікації та інших та під час музичних занять є музично-театральні інсценізації, хороводи, танці, співи, музичні ігри тощо («Грибок», «Зимова казка», «В лузі» (музика Н. Шевченко, слова В. Паронової).

Важливою педагогічною умовою, що забезпечує можливість формування емоційної стійкості дошкільників, є систематичне впровадження педагогічних ситуацій позитивного емоційного співпереживання мистецьких образів у процесі музичних занять. У науковій літературі педагогічні ситуації розглядаються як складова навчального процесу, що характеризує його стан у певний момент за певних обставин [3]. Спираючись на наукові джерела, педагогічною ситуацією можна назвати сукупність умов, в яких учитель ставить мету і приймає педагогічне рішення. На думку Н. Гузій педагогічна ситуація – це «фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим та бажаним ..., які враховує вчитель у виборі способів впливу для стимулювання розвитку особистості» [2, 59]. Педагогічні ситуації можуть бути різноманітними: запланованими (спеціально змодельованими і організованими вчителем); спонтанними, несподіваними (незалежними від вчителя); за характером взаємодії (узгодженими, спокійними та конфліктні); за часом (епізодичними та довготривалими); за типом (стандартними та оригінальними). Під час впровадження педагогічних ситуацій позитивних емоційних переживань є важливим урахування рівня складності завдань та можливостей дітей, а також дотримання принципу поступовості (йти від простого до складного, від репродуктивних завдань до творчих). Таким чином, виділено типові педагогічні ситуації: ситуації виконавського плану (дітям пропонується готова ситуація, яку необхідно було відтворити за ролями); ситуації, які виникають стихійно під час заняття та набувають навчально-виховного значення; ситуації-сюрпризи, які були підготовленими заздалегідь.

Використання в педагогічних ситуаціях мистецьких та художніх образів допомагає досягнути ефективного результату завдяки високій виражальній здатності, оскільки «художні образи відображають дійсність не копіюючи її, а проникаючи в її суть» [8, 46]. Під час включення дитини в таку ситуацію, відбувається активізація механізмів емоційного відгуку. Так, наприклад, ознайомлюючись з певним мистецьким явищем, діти відкривають для себе нові цінності, переживаючи їх власними емоціями, у більшості випадків, не усвідомлюючи їх характер. Виходячи з практичного досвіду, такі ситуації сприяють ідентифікації, коригуванню та закріпленню власної емоційної реакції, що позитивно впливає на формування емоційної стійкості особистості.

У роботі з дошкільниками активно використовується метод спостереження, за допомогою якого дитина має можливість усвідомити ситуацію та усвідомити себе в даній конкретній ситуації. Така практика ознайомлює дитину з можливостями її розуму та вчить повертати увагу у теперішній момент: усвідомлювати тілесні реакції, керувати своєю увагою, розпізнавати емоції. Метод спостереження застосовується в наступних випадках: аналіз поведінки дітей при систематичних змінах умов освітнього процесу; спостереження за взаємодією дітей в різних педагогічних ситуаціях; спостереження за діями різних дітей в однакових педагогічних ситуаціях. Це дозволяє простежити характер послідовності дій та оцінити рівень емоційної стійкості дітей в різних педагогічних ситуаціях. Особливого значення метод спостереження набуває під час проведення музичних занять, на яких діти мають можливість вільно рухатись, приймати активну участь в спільному процесі музикування, співу, вивільнити власні емоції. Зазвичай, як заплановане, так і систематичне спостереження проводиться за допомогою додаткових

засобів реєстрації досліджуваних явищ – фото, відео фіксації, ведення робочих записів тощо з метою використання отриманих показників в діагностичній роботі. Накопичений педагогом матеріал використовується для подальшого планування та організації занять з метод формування емоційної стійкості дітей.

Метод емоційного супроводу широко використовується для емоційної корекції та нормалізації емоційного стану та являє собою спілкування, в процесі якого за допомогою співчуття та емпатії педагог допомагає дитині справитись із негативними емоціями. В своїх працях В. О. Сухомлинський наголошував: «Моя влада над дитиною – це здатність дитини реагувати на моє слово, яке може бути теплим і ніжним, ласкавим і тривожним, строгим і вимогливим, – і завжди мусить бути правдивим і доброзичливим. І чим ніжніші, тонші дитячі почуття, чим чутливіше відгукується дитяче серце на правду, красу, людяність, тим сильніше, могутніше моє слово, що виражає владу над дитиною. Я твердо вірю в те, що виховати дитину можна, насамперед, ласкою, добром» [10, 636].

Тож, основними завданнями емоційного супроводу вважаємо: зниження емоційного напруження дитини; розвиток навичок саморегуляції та самоконтролю поведінки; формування навичок релаксації; зняття м'язової напруги. Елементами емоційного супроводу на музичних заняттях можуть виступати: бесіда, слухання музики, пластичні та психогімнастичні етюди («Мій настрій», «Я актор», «Дзеркало», «Знайди себе», «Музичні малюнки»). Використання таких елементів дозволяє швидко зняти емоційну напругу, а при систематичному застосуванні – забезпечити гармонійний емоційний розвиток дітей.

Метод педагогічного експерименту використовується для перевірки теоретичних припущень, які спростовуються або підтверджуються за результатами експерименту. Таким чином, вирішуються наступні завдання: виявляються або підтверджуються та доповнюються факти наявності чи відсутності залежності між вибраним педагогічним впливом і очікуваним результатом; виявляється механізм виникнення залежностей та їх рівень. Проведення педагогічного експерименту передбачає дотримання послідовності дій, а саме: визначення цілей експерименту на основі існуючих теоретичних припущень, теоретичне обґрунтування умов експерименту; розроблення основних принципів та методів спостереження; статистична обробка отриманих результатів.

Реалізація педагогічного експерименту в ході музичних занять спирається на практичну діяльність, яка виявляється у спільному творчо-пізнавальному процесі. На думку І. Ящук, «творча взаємодія, головною умовою якої є переважання позитивних емоцій, чинить ефективний вплив на емоційно-вольову сферу дітей та є основою для розвитку творчого потенціалу, самостійності, ініціативи, пізнавальних інтересів особистості в цілому» [13, 154]. Так, за допомогою активного включення дітей до різних видів музичної діяльності (гра на музичних інструментах, спів, танець) дошкільники мають визначати свої потенційні фізичні та психо-емоційні можливості, що має вирішальне значення для успішного проведення експерименту.

Використання сучасних технологій (ігрових, асоціативних, сугестивних та ін.) у процесі музичної діяльності є відображенням тенденцій розвитку сучасної освіти та включає в себе застосування різноманітних форм навчальної діяльності. Так, важливість використання гри в процесі розвитку дошкільників підкреслюють численні наукові праці (К. Гроос, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.).

Ігровий метод передбачає використання групи різноманітних прийомів та засобів з метою організації педагогічного процесу в формі педагогічних ігор, що сприяють стимуляції пізнавальної активної дітей, розвитку навичок прийняття рішень, збагаченню життєвого досвіду і, за умови правильної організації, формуванню емоційної стійкості. Ігровий метод є одним із самих доступних та зрозумілих видів діяльності для дітей дошкільного віку. В. Сухомлинський так писав про гру: «У грі перед дітьми розкривається світ, розкриваються творчі здатності особистості. Без гри немає й не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – це велике, світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається живлющий потік уявлень.» [11, 92]. Музично-дидактичні ігри («Музичне лото», «Музичний м'яч», «Пластична інсценізація») формують музичні здібності, чуття ритму, розвивають тембровий і динамічний слух. Основним завданням сюжетних музично-дидактичних ігор є відтворення музично-ігрового образу персонажа, в той же час у процесі безсюжетних ігор діти рухаються відповідно до змісту і характеру музики, засобів музичної виразності та форми музичного твору. Серед інструментів, що розширюють можливості заохочення дітей до активної участі в грі, є технологія мультимедіа, що дозволяє об'єднувати дані, анімацію, графічні зображення та звук. За допомогою такої технології та виходячи з педагогічних завдань гра може використовуватись як сильний мотивуючий, виховний або розвиваючий інструмент.

Метод ланцюжкових асоціацій передбачає пошук та встановлення зв'язків між емоціями та музичними образами, полегшує сприйняття та співставлення нових ситуації, спираючись на отриманий раніше досвід. Особливого значення набуває застосування даного методу в дошкільному періоді, оскільки це дозволяє виконати одне з найважливіших завдань формування особистості – розвиток образно-асоціативного мислення та художньо-творчих здібностей. Використання асоціацій, метафор та аналогій під час музичних занять дозволяє виявити приховані бажання та емоції, що містять елементи

невдачі, та вчасно відкоригувати їх вплив на загальний психо-емоційний стан дитини. У питанні формування емоційної стійкості дошкільників в процесі музичних занять метод ланцюжкових асоціацій набуває особливого значення, оскільки допомагає співставляти накопиченні ситуативні образи з отриманим музичним матеріалом та поступово розширювати власний досвід емоційного сприйняття.

Останніми роками в педагогічній практиці активно використовується сугестивний метод, який представляє собою сукупність засобів вербального і невербального впливу на людину, так званого «навіювання», з метою коригування або створення певного психо-емоційного стану. Основною ідеєю навіювання в дошкільній педагогіці є розкриття та розвиток резервних можливостей дитини, активізація творчості дітей, проведення занять у радісному психоемоційному настрої. Формуванню емоційної стійкості в процесі музичної діяльності сприяє метод евритмії – виконання віршів або музики за допомогою ритмічних рухів. Науковцями доведено, що гармонійний ритм позитивно впливає на психо-фізіологічний стан дитини, розвиває вольові якості, формує стійкий емоційний стан. Ритм лежить в основі евритмії та допомагає дитині зрозуміти і відчувати позитивно цю складову основу життя на власному досвіді. Р. Штайнер пояснює, що евритмічний жест у мові наслідую певні форми, які ми створюємо в повітрі, коли вимовляємо слово. Найбільшого застосування в дошкільній педагогіці отримала мовно-музична або художня евритмія, яка сприяє досягнення емоційної рівноваги під час виконання складних завдань, оскільки дитина діяти врівноважено й ритмічно, що позитивно впливає на розвиток емоційної стійкості в ранньому віці.

Останнім часом широкого використання в дошкільній педагогіці набули різноманітні методи арт-терапії. Особливістю використання таких методів у практиці дошкільного виховання є можливість організації особистісно-орієнтованого навчання, а саме – поєднання низки діагностичних, психотерапевтичних, виховних та корекційних завдань. Вчені наголошують, що заняття, які включають арт-терапевтичні методики, є найбільш ефективним засобом розвитку емоційності, оскільки «основне завдання полягає не в тому, щоб придушити або ліквідувати емоції, а в тому, щоб належним чином їх спрямовувати» [5, 5]. Такий результат досягається за допомогою використання на занятті особливої символічної форми (малюнок, казка) у поєднанні з відповідним музичним супроводом. Характер подібних занять залежить від індивідуальних труднощів дитини, які встановлюються за допомогою методів спостереження, емоційного супроводу, педагогічного експерименту. Таким чином, методи арт-терапії допомагають давати соціально прийнятний вихід тривожності, агресії, невпевненості та іншим негативним станам, усвідомлювати думки і почуття, які зазвичай дитина пригнічує, а також розвивати навички самостійної корекції емоційного стану.

Висновки. Отже, формуванню емоційної стійкості дітей дошкільного віку в процесі музичних занять сприяють наступні педагогічні умови: забезпечення конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу; впровадження педагогічних ситуацій позитивного емоційного співпереживання мистецьких образів у процесі музичних занять; застосування сучасних педагогічних технологій мистецького навчання (ігрових, асоціативних, сугестивних та ін.). Доведено, що використання вищезазначених педагогічних умов і методів задовольняє потребу самовираження дитини, сприяє пробудженню індивідуальної творчості, гармонізації психоемоційної сфери та, в результаті, формуванню емоційної стійкості дітей дошкільного віку.

References

1. Діти і війна в Україні: про становище дітей із сімейних форм виховання та інституційних закладів. Звіт №1. / [Дибайло В. Д., Кияниця З. П., канд. пед. наук, Тимошенко Н. В., Лаушник О. І., канд. фіз.-мат. наук, Петушкова Л. А., канд. пед. наук, Вовк В. М., Терещенко А. В]. Київ : Unicef. 2022. 60 с.
Dity I vijna v Ukrajinі (2022) [Children and war in Ukraine: about the situation of children from family forms of upbringing and institutional institutions]. Report #1. / [V. D. Dybailo, Z. P. Kyuanysia, candidate ped. Sciences, Tymoshenko N. V., Laushnik O. I., Candidate of Science physics and mathematics Sciences, Petushkova L.A., Candidate of Science ped. of Science, Vovk V. M., Tereshchenko A. V]. Kyiv: Unicef.
2. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 272 с.
Dubasenyuk O. A., Voznyuk O. V. (2010). Profesiyno-pedagogichni zadachi: typologiya ta tehnologiya rozvjazannya : navch. Posibnyk dlya studentiv vyshchych navchalnyh zakladiv. [Professional-pedagogical tasks: typology and solution technology: teaching. manual for students of higher educational institutions]. Zhytomyr, Ukraine: Department of the State University named after I. Franko.

3. Костюк Г. С., Балл Г. А. Учебный материал и учебные ситуации : психологические аспекты. Київ : Рад. шк., 1986. 143 с.
Kostyuk G. S., Ball G. A. (1986). Uchebnyj material i uchebnyje situatsii : psychologicheskije aspekty. [Educational material and educational situations: psychological aspects]. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola.
4. Матвієнко С. І. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 297 с.
Matvienko S. I. (2017). Teorija ta metodyka muzychnogo vyhovannja ditej doshkilnogo viku: navchalnyj posibnyk. [Theory and methods of musical education of preschool children: teaching. Manual]. Nizhyn, Ukraine: NSU named after M. Gogol.
5. Молодушкіна І. В. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників. Харків : Вид. група «Основа», 2011. 207 с.
Molodushkina, I. V. (2011). Zagadkovyj svit emotsyj. Rozvytok emotsijnoji sfery doshkilnykiv [Mysterious world of emotions. Development of preschooler's emotion sphere]. Kharkiv, Ukraine: Vydavnycha grupa «Osнова».
6. Науменко С. І. Психологія музичної діяльності: монографія. Чернівці: СПД Лівак, 2015. 407 с.
Naumenko S. I. (2015). Psyhologija muzychnoji dijálnosti: monografija. [Psychology of musical activity: monograph]. Chernivtsi, Ukraine: SPD Livak.
7. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
Padalka H. M. (2008). Pedagogoka mystetstva (Teorija i metodyka vykladannja mystetskyh dyszyplin). [Art pedagogy (Theory and teaching methods of art disciplines)]. Kyiv, Ukraine: Education of Ukraine.
8. Паньків Л. І. Формування художніх орієнтацій старшокласників у процесі музично-театральної діяльності: теорія, методологія, методика: монографія. Київ: Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2020. 376 с.
Pankiv L. I. (2020). Formuljuvannja hudognih orientatsij starshoklassnykiv u protsesi muzychno-teatralnoji dijálnosti: teorija, metodologija, metodyka: monografija. [Formation of artistic orientations of high school students in the process of music and theater activities: theory, methodology, technique: monograph]. Kyiv, Ukraine: Department of the NPU named after Drahomanova.
9. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери / [Мельник Л. А. та ін. ; за ред. Волинець Л. С.]. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2015. 72 с.
Psyhosotsialna dopomoga vnutrishnjo peremishchenym ditjam, jhnim batkam ta simjam z ditmy zi Shodu Ukraїny: posibnyk dlya praktykiv sotsialnoji sfery. [Psychosocial assistance to internally displaced children, their parents and families with children from Eastern Ukraine: manual. for practitioners of the social sphere] (2015) / [Melnyk L. A. etc. ; under the editorship Volynets L. S.]. Kyiv: Kalita Publishing House LLC
10. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу. Вибр. тв. : в 5 т. Київ: Рад. шк., 1976. Т. 1. 654 с.
Sukhomlynsky V. O. (1976). Problemy vyhovannja vsebichno rozvynenoji osobystosti. Duhovnyj svit shkolyara. Metodyka vyhovannja kolektyvu. [Problems of raising a comprehensively developed personality. The spiritual world of a schoolboy. Methodology of team training] Selected works: in 5 vols. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola.
11. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Рад. шк., 1988. 192 с.
Sukhomlynskyi V. O. (1988). Sertse viddaju ditjam. [I give my heart to children]. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola.
12. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе. Київ, 1985. 87 с.
Shevchenko G. P. (1985). Estetycheskoje vospitaniye v shkole. [Aesthetic education in school]. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola.
13. Ящук І. П. Особливості педагогічної взаємодії в умовах гуманізації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу. *Педагогічний дискурс*. 2007. № 1. С. 153–156.
Yashchuk I. P. (2007). Osoblyvosti pedagogichnoji vzajemodiji v umovah humanizatsiji navchalno-vyovnogo protsesu vyshchogo navchalnogo zakladu. [Peculiarities of pedagogical interaction in conditions of humanization of the educational process of a higher educational institution]. Pedagogical discourse.
14. Child and adolescent depression: a review of theories, evaluation instruments, prevention programs and treatments / Elena Bernaras, Joana Jaureguizar, Maite Garaigordobil – *Frontiers in Psychology*. Article 543. 2019.
Child and adolescent depression: a review of theories, evaluation instruments, prevention programs and treatments (2019). Elena Bernaras, Joana Jaureguizar, Maite Garaigordobil. *Frontiers in Psychology*. Article 543.

Borshchenko Nataliia

ORCID 0000-0002-6063-5695

Graduate student Department
of Art Pedagogy and piano performance,
Ukrainian National Pedagogical
Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) E-mail: natasju@yahoo.com

**PEDAGOGICAL CONDITIONS AND METHODS
OF FORMING THE PRESCHOOLER'S EMOTIONAL STABILITY
IN THE MUSIC CLASSES**

The article is devoted to highlighting and justifying the pedagogical conditions and methods of forming the preschooler's emotional stability in the music lessons. It was revealed that music helps to develop the emotional component and is one of the most powerful means of personality formation, therefore the formation of individual qualities of preschoolers, in particular, children's emotional stability, takes place effectively in the music lessons. The article establishes the influence of pedagogical conditions and methods on the educational course and cognitive process, the result of which is the successful implementation of active practical activities. It has been proven that complex music lessons, developed taking into pedagogical conditions and methods, will maximally contribute to the awakening of individual creativity, the harmonization of the psycho-emotional sphere and the formation preschooler's emotional stability.

***The purpose** of the work is to outline and substantiate the pedagogical conditions and methods of forming preschooler's emotional stability in the music classes.*

*The **methodology** of humanistic, anthropological and systemic approaches is used.*

***Scientific novelty** consists in determining the essence of preschooler's emotional stability, as a complex integrative quality of the individual, which provides the ability to withstand a state of uncertainty in difficult emotionally stressful conditions and to carry out productive activities. For the first time, pedagogical conditions and methods of forming the preschooler's emotional stability in the music classes have been developed and proposed.*

***Conclusions.** Pedagogical conditions and methods of forming the preschooler's emotional stability in the music classes are an important component of the child's psycho-emotional sphere harmonization. It has been proven that such pedagogical conditions as: ensuring constructive interaction of participants in the educational process; implementation of pedagogical situations of positive emotional empathy artistic's images in the music classes; using the modern pedagogical technologies of Art-education (game, association, suggestive, etc.) contribute to the improvement of individual characteristics, disclosure the creative potential and form the preschooler's emotional stability in the music lessons.*

Keywords: emotional stability, preschoolers, pedagogical conditions and methods.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2023

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Л. І. Паньків